

СТАНОВИЩЕ

За дисертационния труд на Зорница Драганова
за присъждане на образователната и научна степен “Доктор”
в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата

**Тема на дисертацията: Алтерглобалистски перспективи: политически
ориентации и културни практики в социалните центрове на Балканите**

Като научна ръководителка на дисертационния проект на Зорница Драганова, редовна докторантка в катедра “История и теория на културата” (2013-2016 г.), изразявам дълбокото си удовлетворение от неговия краен резултат. Пред нас е първо по рода си изследване от такъв мащаб в нова и бързо развиваща се област – социалните движения, вдъхновени от алтерглобализма и по-конкретно социалните центрове в четири страни от Югоизточна Европа: България, Гърция, Турция и Македония.

Проектът постави сериозни предизвикателства пред дисертантката. Най-напред, предизвикателство беше необходимостта да се обхване една изследователска област, в която вече има значителни теоретични натрупвания, но все още липсва център и парадигма, липсват оформени школи и дори ясно диференцирани посоки на развитие. Това породило необходимостта от навигиране в корпуса от съществуващи изследвания, избор на свой собствен маршрут, изтегляне на релевантни за проекта тематични нишки от алтерглобалистките теории. На второ място, тематиката на дисертационния труд има непосредствени граждански и политически импликации, което допълнително я “нажежи”, особено по време и след протестите в България и Истанбул през 2013 г. Това засрещане на антропологическото изследване с активизма допълнително изостри присъщото на социалните науки напрежение между очакването за обективност и неутралност като стандарт на научното изследване, от една страна, и мисията на социалната наука като социална критика, от друга. Накрая, но не по значение, предизвикателство се оказа многотеренната (multi-sited) етнография в десетина социални центъра в седем града. Трудностите в това отношение бяха породени не само от огромния и разнороден теренен материал, а и от динамиката на развитието

(в няколко случая разпадането) на самите социални центрове, съпроводена нерядко с напрежения, отрицателни емоции, недоверчивост и резервираност от страна на респондентите.

Зорница Драганова се справи успешно с всички тези предизвикателства. Представеният дисертационен труд се ситуира в полето на политическата и градската антропология, с плодотворни препратки към политологията и политическата философия, изследванията на града и градското наследство. Изследването съчетава етнографската плътност с концептуална издържаност, методологическа дисциплина и аналитична острота.

В първата глава, въвеждаща в алтерглобалистките теории, авторката демонстрира не само ерудиция и задълбочено вникване в реконструиранияте идеи, но и умение да удържи своя фокус върху онези от тях, които по-нататък в работата ще свърже със своя материал. Втората глава стеснява фокуса върху социалните центрове, като – отново с оглед на по-нататъшното изложение – откроява характера им на градски топоси и начините на присвояване и преозначаване на градското пространство.

Главните приноси на дисертацията са в трета и четвърта глава, посветени на описанието на проучените социални центрове и осмислянето на техните характеристики. Дисертантката разпластява теренните си наблюдения на две нива: разкази/дискурси на актьорите, от една страна, и техните действия/практики на позициониране в градския контекст, от друга. Особено внимание се обръща на физическото пространство и историята на самите места – нещо, което ще бъде от значение за по-нататъшния анализ и ще позволи да се изведат някои общи характеристики на социалните центрове, въпреки различията в повода и условията на тяхното създаване и функциониране. Много добро впечатление прави умелата работа с интервютата, както и рефлексивността на авторката при осмислянето на теренните ситуации.

Обобщвайки теренния материал, дисертантката разглежда социалните центрове едновременно като общност и като място в градската среда. Съвсем логично, изследването поставя въпроси за артикулирането и адаптирането на характерните алтерглобалистки парадигми при функционирането на центрoвете. От друга страна обаче, последните са разгледани в контекста на градското

пространство, към което се съотнасят и с което взаимодействат. Тези изследователски въпроси позволяват на авторката да открие и разработи своя собствена оригинална перспектива към предмета. Тя отива отвъд очаквания интерес към събитийността на социалните мобилизации, за да вникне в природата на социалните центрове като “места извън местата” (в диалог с Марк Оже и неговата идея за не-място), където се “пресичат глобалностите и локалностите в градската култура” (с. 160). Разполагайки по този начин социалните центрове в “логиката на града”, Зорница Драганова развива интересни разсъждения за връзката между социалното въображаемо и мястото, идеологията и мястото, частното и публичното пространство и пр., за да стигне до нетривиалния извод за “градското”/ “градскостта” (urbanité) като наследство и същевременно контекст, в който актьорите изграждат конкретното солидарно пространство. Така социалните центрове се оказват не по-малко интересни като място, отколкото общност. Тази теза е добре артикулирана в изкованото от авторката понятие за колективен имагинариум като “комплекс от ориентации и практики, който включва както дискурса на социалните актьори по отношение на идеалите и всекидневието им, така и самото пространство, заедно с неговите наративи, интерпретации и смисли” (с. 178).

В заключение: предложеният дисертационен труд съдържа редица приноси, които бих обобщила, без претенции за изчерпателност, в следните пунктове:

- картографира ново изследователско поле, като очертава централни теми в него;
- набавя значим и уникален корпус от емпирични данни, който е особено ценен предвид обстоятелството, че някои от изследваните социални центрове вече са трансформирани или закрити;
- осъществява първо по рода си сравнително изследване на социални центрове в четири балкански страни, както и на преплитанията и обмена между тях и в по-широк международен план;
- открива и анализира непроучени досега форми на социалната критика на последиците от глобализацията, както и субектите на тази критика;

- въвежда иновативна перспектива в изследванията на социалния активизъм – тази на “градскостта” (urbanité): градското пространство като контекст, в който функционират социалните центрове и като наследство, по отношение на което се дефинират и което отстояват;
- предлага оригинална концептуализация на социалните центрове чрез параметри като глобалност–локалност, общност–място, консенсус и колективен имагинариум.

Изброените приноси на дисертационния труд напълно удовлетворяват изискванията към дисертация за присъждане на образователната и научна степен “Доктор”, което ми дава основание да го подкрепя и убедено да го препоръчам на колегите от научното жури.

16 август 2017 г.

доц. д-р Даниела Колева
СУ “Св. Климент Охридски”